

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИКОЛИ ГОГОЛЯ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

**ПРОГРАМА
ФАХОВИХ ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ З ГЕОГРАФІЇ
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ: 10 ПРИРОДНИЧІ НАУКИ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ: 106 ГЕОГРАФІЯ
ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ РІВЕНЬ: БАКАЛАВР
ФОРМА НАВЧАННЯ: ДЕННА, ЗАОЧНА**

Розглянуто та схвалено на засіданні
кафедри географії 26 грудня 2017 р.
Протокол №6 Затверджено вченою
радою природничо-географічного
факультету 22 січня 2018 р., протокол
№7

Ніжин – 2018

Програма фахових вступних випробувань на здобуття освітнього ступеня “бакалавр” у галузі знань 10 “Природничі науки”, спеціальності 106 “Географія”. – НДУ імені Миколи Гоголя, 2018 р. – 13 с.

Укладачі: д.г.н., проф., зав. каф. географії Барановський М.О.
д.г.н., проф. Смаль В.В.
к.г.н., доц. географії Барановська О.В.
к.г.н., доц. географії Філоненко Ю.М.
к.г.н., доц. Афоніна О.О.
к.г.н., доц. Остапчук В.В.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
I. Основні вимоги до знань і умінь	4
II. Критерії оцінювання знань і вмінь	5
III. Форма проведення вступного іспиту, структура завдань	6
IV. Зміст навчального матеріалу	8
1. Загальна географія	8
2. Географія материків і океанів	9
3. Фізична географія України	9
4. Економічна та соціальна географія світу	10
5. Економічна та соціальна географія світу	11
V. Список рекомендованої літератури	13

Пояснювальна записка

Програма вступного іспиту з географії включає найважливіші розділи шкільних курсів “Загальна географія”, “Фізична географія материків і океанів”, “Фізична географія України”, “Економічна та соціальна географія України” та “Економічна та соціальна географія світу”.

Обсяг і зміст навчальної програми з вищезазначених курсів узгоджено з діючими програмами, що дозволяє скорегувати міжпредметні зв'язки.

На вступному іспиті з географії абітурієнт має показати розуміння основних законів природи, закономірностей розміщення населення, галузей господарства, знання елементів географічної номенклатури.

Водночас він має продемонструвати своє вміння орієнтуватися в фактичному матеріалі, використовувати набуті знання на практиці, зокрема для пояснення особливостей розміщення підприємств тих чи інших галузей економіки, розв'язання картографічних задач тощо.

Попри те, що дана програма охоплює увесь курс шкільної географії, перевага надається питанням творчого характеру, які дозволяють перевірити не лише знання абітурієнтом фактів, подій, географічних об'єктів, а й уміння логічно мислити, виявляти певні закономірності у перебігу природних і соціально-економічних процесів.

I. Основні вимоги до знань та умінь

1.1. Абітурієнти повинні знати:

- закономірності осьового обертання та орбітального руху Землі, їх наслідки та значення для процесів, що відбуваються в географічній оболонці;
- будову атмосфери та інших оболонок Землі;
- основні закономірності загальної циркуляції атмосфери, поняття про повітряні маси та атмосферні фронти;
- класифікацію кліматів Землі;
- внутрішню будову Землі і типи земної кори;
- основні структурні елементи земної кори;
- особливості еволюції геологічної історії Землі;
- форми, елементи форм та типи рельєфу, фактори рельєфоутворення;
- поняття про біосферу, закономірності поширення живої речовини на Землі
- структуру та різновидності ґрунтів, загальні закономірності географії ґрунтів;
- загальні географічні закономірності Землі;
- фізико-географічну характеристику всіх материків і океанів;
- географічне положення, рельєф, клімат та геологічну будову України;
- внутрішні води України, рослинний і тваринний світ;
- класифікацію ландшафтів України, фізико-географічне районування;
- економіко-географічне положення, природно-ресурсний потенціал та населення України;
- галузеву та територіальну структуру господарства України, її провідних міжгалузевих промислових комплексів;
- структуру та особливості розвитку АПК країни, транспорту та зовнішньоекономічних зв'язків;
- стан екологічної ситуації в Україні, регіональні відмінності у рівні її гостроти;
- економіко-географічну характеристику районів України;
- етапи формування політичної карти світу;

- типізацію країн світу за різними ознаками;
- закономірності розміщення природних ресурсів;
- особливості динаміки та природного руху населення світу; закономірності розміщення людей на Землі, особливості світових урбанізаційних процесів;
- характеристику світового господарства, його основних складових частин;
- характеристику галузей промисловості та сільського господарства світу, транспорту, зовнішньоекономічних зв'язків;
- особливості ЕГП країн і регіонів світу, економіко-географічну характеристику провідних держав світу.

1.2. Абітурієнти повинні володіти такими навичками та вміннями:

- ◆ користуватися географічними картами та атласами, визначати географічні координати;
- ◆ визначати за допомогою топографічної карти абсолютну та відносну висоти;
- ◆ аналізувати таблиці, тематичні карти, кліматодіаграми;
- ◆ встановлювати залежність між рельєфом та тектонічною будовою;
- ◆ характеризувати географічні пояси суші й океану за типовою схемою;
- ◆ давати характеристику географічного положення океану та материка за типовим планом;
- ◆ давати загальну фізико-географічну характеристику материків і океанів за типовим планом;
- ◆ виявляти закономірності географічної зональності материків, характерні особливості ґрунтового-рослинного покриву, тваринного світу;
- ◆ давати оцінку фізико-географічного положення України;
- ◆ співставляти фізичну, тектонічну та геологічну карти, робити на основі цього висновки про взаємозв'язок між тектонічною будовою, рельєфом, походженням і поширенням корисних копалин;
- ◆ аналізувати ландшафтну карту і схему фізико-географічного районування України;
- ◆ будувати й аналізувати графіки динаміки показників природного руху населення;
- ◆ визначати показники міграційної рухомості населення, характеризувати розміщення населення певного району;
- ◆ оцінювати вплив природних і соціально-географічних факторів на розміщення галузей промисловості;
- ◆ аналізувати галузеву та територіальну структуру району (країни);
- ◆ аналізувати геополітичне положення країн і регіонів світу;
- ◆ характеризувати економіко-географічне та геополітичне положення України;
- ◆ аналізувати особливості розвитку та розміщення різних галузей промисловості та сільського господарства України;
- ◆ складати порівняльну характеристику економіко-географічних районів України;
- ◆ визначати роль і місце окремих країн та регіонів у світовому господарстві.

II. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ І ВМІНЬ

Оцінка **“відмінно”** виставляється за ґрунтовну відповідь, коли абітурієнт вільно володіє матеріалом, логічно і послідовно його розкриває, оперує термінологією, знає закони та закономірності розподілу тиску і пануючих вітрів, географічної оболонки, знає типові плани характеристики природних та економіко-географічних об'єктів, вільно орієнтується у сучасних світогосподарських і суспільно-політичних процесах, вміє застосовувати теоретичні знання на практиці.

Оцінка **“добре”** виставляється за ґрунтовну відповідь, послідовний і систематизований виклад матеріалу. Однак при відповіді абітурієнт допускає певні неточності в трактуванні окремих питань чи проблем, у викладі фактів, визначень чи понять, поясненні класифікацій, відчуває труднощі при проведенні теоретичних узагальнень, не дотримується чіткої схеми характеристики природних (географічні пояси, природні зони) та економіко-географічних об’єктів (економічний район, країна), не супроводжую свою відповідь точними цифровими даними.

Оцінка **“задовільно”** виставляється тоді, коли абітурієнт в основному орієнтується у сутності питання чи проблеми, але не може достатньо аргументовано сформулювати висновки, провести певні узагальнення, розкрити взаємодію між різними природними явищами чи економіко-географічними процесами, відчуває значні труднощі у логічному викладі змісту питання, недостатньо переконливо і впевнено висловлює свої думки.

Оцінка **“незадовільно”** виставляється у тому разі, коли абітурієнт зовсім не орієнтується у сутності питання, не володіє необхідним понятійним апаратом, не опанував мінімуму географічної номенклатури, не знає найважливіших законів і закономірностей географічної оболонки, не може дати відповіді на додаткові запитання. Відповідь відсутня.

За шкалою ECTS

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою навчального закладу (як приклад)	Перевідна система до шкали ЗНО
A	відмінно	90–100	185-200
B	добре	83-89	169-184
C	добре	74-82	153-168
D	задовільно	64-73	137-152
E	задовільно	60–63	121-136
FX	незадовільно	Менше 60	Менше 120

III. ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ, СТРУКТУРА ЗАВДАНЬ

Екзамен з географії проводиться в письмовій формі.

Кожен екзаменаційний білет включає чотири питання теоретичного змісту та 10 тестових завдань. За повну правильну відповідь на теоретичні питання абітурієнт може отримати 80 балів, за виконання тестів – 20 балів.

Приклад завдання для вступних іспитів з географії:

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет природничо-географічний

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії
НДУ імені Миколи Гоголя
_____ (ПІБ)

«___» _____ 2018 р.

Завдання для вступних іспитів з географії

Галузь знань: 10 Природничі науки

Напрямок підготовки (спеціальність): 106 Географія

Форма навчання: денна, заочна

Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр

Завдання теоретичного характеру

Правильність виконання кожного завдання цього блоку оцінюється у 20 балів

1. Назвіть головні кліматотвірні чинники. Розкрийте особливості їх прояву на території України.
2. Охарактеризуйте особливості демографічної ситуації в Україні. Якими причинами можна пояснити низькі показники народжуваності та високі показники смертності в Україні?
3. Дайте фізико-географічну характеристику материка Австралія.
4. Дайте порівняльну економіко-географічну характеристику галузей міжнародної спеціалізації Німеччини та Японії. Виділіть їх спільні та відмінні риси.

Тестові завдання

Кожна правильна відповідь на завдання цього блоку оцінюється у 2 бали

1. Основним критерієм виділення кліматичних поясів є:
А – тип рослинності; Б – співвідношення тепла і вологості;
В – тип ґрунтів; Г – типи пануючих повітряних мас.
2. Географічна широта вимірюється до:
А – 90°; Б – 180°; В – 360°; Г – 120°.
3. У межах якої природної зони розташована частина території України:
А – пустель і напівпустель; Б – степів; В – тайги; Г – перемінно-вологих лісів?
4. Який тип клімату характеризується літнім мінімумом атмосферних опадів і пересічною температурою найхолоднішого місяця від 0° до +8°:
А – субтропічний мусонний; Б – тропічний вологий;
В – субтропічний середземноморський; Г – помірний морський?
5. У межах України сформувалися кілька районів чорної металургії. Які саме?
А – Побужжя, Донбас і Причорномор'я; Б – Придніпров'я, Донбас і Слобожанщина
В – Донбас, Приазов'я і Придністров'я; Г – Донбас, Приазов'я і Придніпров'я.
6. Виберіть ту трійку країн, де всі вони входять до складу Європейського Союзу:
А – Чехія, Угорщина, Україна; Б – Литва, Болгарія, Іспанія;
В – Польща, Чехія, Македонія; Г – Швейцарія, Румунія, Словенія.
7. До басейну якого моря відноситься річка Західний Буг:
А – Чорного; Б – Середземного; В – Північного; Г – Балтійського?
8. Скільки областей України мають спільний кордон із Румунією:
А – три; Б – дві; В – чотири; Г – п'ять?

9. Установіть відповідність між інтеграційними масивами і країнами, які входять до їх складу:

1 – АСЕАН;	А – Киргизстан;
2 – НАФТА;	Б – Латвія;
3 – СНД;	В – Мексика;
4 – Європейський Союз;	Г – Малайзія.

10. Як у міграційних процесах називають різницю між кількістю населення, яке виїхало з країни (регіону) і в'їхало до неї:

А – реєміграція; Б – імпорт; В – сальдо; Г – мито?

IV. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1. ЗАГАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ

Загальна географія. План і карта. Поняття про горизонт. Сторони горизонту. Способи орієнтування на місцевості. Уміння користуватися компасом. Масштаб. План і карта. Основні відмінності географічної карти від плану місцевості. Вимірювання відстаней за картою за допомогою масштабу. Уміння за картою виміряти довжину річки, визначати висоту гір, глибину океанів і морів. Неминучість спотворення на картах внаслідок кривизни Землі; елементарні поняття про характер цих спотворень (відстаней, напрямків і площ). Значення карти в житті та господарській діяльності людини.

Форма і рух Землі. Градусна сітка. Форма Землі. Подорож Магеллана. Розміри земної кулі. Добове обертання Землі.

Градусна сітка на карті та її елементи. Географічна широта і довгота (вміння визначити їх на карті). Річний рух Землі. Зміна пір року. Тропіки і полярні кола. Штучні супутники Землі. Різниця у часі на території Землі, часові пояси.

Погода і клімат. Поняття про атмосферу. Нагрівання атмосфери. Зміни температури повітря залежно від географічної широти місця і від висоти над рівнем океану. Тиск атмосфери і його вимірювання. Вміння користуватися барометром. Вітри та їх походження. Бризи, мусони, пасати. Водяна пара в атмосфері. Атмосферні опади та їх утворення. Розподіл опадів на поверхні земної кулі. Вимірювання кількості опадів. Погода і клімат. Спостереження за погодою. Значення вивчення погоди для народного господарства. Залежність клімату від географічної широти місця, близькості моря, морських течій, рельєфу і висоти місцевості. Значення клімату в господарській діяльності.

Материкові води. Підземні води. Джерела. Використання підземних вод і джерел.

Річки. Річка та її частини. Поняття про річкову долину. Живлення річок. Басейни і вододіли. Канали та водосховища. Уміння показати їх на карті. Найголовніші річки частин світу. Використання річок у господарській діяльності людини. Озера і болота та їх господарське значення.

Океани й моря. Світовий океан та його частини. Рельєф дна Світового океану. Глибини і солоність води. Уміння визначати глибини за картою. Розчленованість берегової лінії. Найголовніші моря, затоки, протоки, острови та півострови. Морські течії. Господарське значення морів.

Земна кора. Зовнішні і внутрішні сили, що змінюють поверхню Землі. Вивітрювання. Робота вітру, текучих вод, льоду. Вулкани та землетруси, райони їх поширення.

Форми земної поверхні. Рівнини, низовини, височини, плоскогір'я. Найголовніші низовини й плоскогір'я частин світу. Абсолютна і відносна висота поверхні суші. Гори й нагір'я. Гори складчасті, брилеві, складчасто-брилові. Найголовніші гори частин світу.

Значення рельєфу в господарській діяльності людини.

Природні комплекси. Залежність розподілу рослинності від клімату. Коротка характеристика природних зон за кліматом, рослинністю, тваринним світом.

Географічна оболонка. Поняття про географічну оболонку. Поняття про природний комплекс. Взаємозв'язки компонентів природного комплексу.

2. ГЕОГРАФІЯ МАТЕРИКІВ І ОКЕАНІВ

Фізико-географічний огляд материків. Материки (континенти) й частини світу. Географічне положення материка, компоненти природи, природні ресурси, населення, політична карта.

Відкриття північно-західних берегів Америки. Відкриття Антарктиди. Вивчення Антарктиди. Загальні географічні закономірності. Оболонка Землі. Неоднорідність земної кори. Стійкі й рухомі ділянки земної кори й пов'язані з ними типи рельєфу, зміни обрисів материків. Клімат Землі. Циркуляція атмосфери. Загальний огляд кліматичних поясів. Взаємодія рельєфу і клімату та їх вплив на ґрунти, рослинність, тваринний світ. Зміна природних умов під впливом господарської діяльності людей, охорона природи.

Фізико-географічний огляд океанів. Загальні відомості. Геотектонічна будова та рельєф дна. Клімат. Гідрологічні особливості. Органічний світ. Природні ресурси.

3. ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Географія України. Джерела географічних знань. Загальногеографічні та тематичні карти та атласи. Довідники та інші текстові джерела.

Географічне положення. Фізико-географічне й економіко-географічне положення. Порівняння географічного положення України з положенням інших держав. Розміри території, морські та сухопутні кордони, прикордонні держави. Основні етапи формування території.

Рельєф, геологічна будова і корисні копалини. Основні риси рельєфу, їх зв'язок з будовою літосфери. Геологічне літочислення. Геологічні структури. Складчасті області Криму й Карпат, платформенні області й пов'язані з ними корисні копалини. Вичерпність корисних копалин. Рухи земної кори в складчастих та платформених областях.

Розвиток форм рельєфу. Зсуви, селі, яроутворення, ерозія, вивітрювання. Заходи щодо попередження цих явищ.

Клімат. Фактори, що визначають особливості клімату. Повітряні маси, їх типи. Атмосферні фронти, циклони, антициклони і пов'язані з ними типи погоди.

Синоптична карта. Закономірності розподілу тепла і вологи (сонячна радіація, опади, випаровування, коефіцієнт зволоження, випаровуваність).

Вплив клімату на землеробство, транспорт, здоров'я людини. Небезпечні явища (суховії, урагани, тумани, заморозки, ожеледь). Прогноз погоди. Охорона атмосферного повітря від забруднення.

Внутрішні води і водні ресурси. Головні річкові системи і басейни рік. Живлення і режим річок. Озера, болотні, підземні води, сніговий покрив.

Особлива роль води в природі та господарстві. Використання вод, шляхи збереження їх якості та об'єму. Небезпечні явища (паводки, повінь, лавини, селі) й попередження їх дії.

Ґрунти й земельні ресурси. Утворення ґрунтів і їх різноманітність. Основні типи ґрунтів, відмінність у їх родючості. Закономірності поширення ґрунтів. Земельні ресурси України, заходи щодо їх збереження.

Рослинний і тваринний світ (загальна характеристика).

Природні комплекси України. Формування природних комплексів як результат тривалого розвитку географічної оболонки Землі. Ландшафти природні й антропогенні. Природне районування.

Природна зона. Природна зона як природний комплекс. Взаємозв'язок і взаємозумовленість його компонентів.

Природні зони України. Зона мішаних лісів, зона широколистяних лісів, лісостепова, степова зони, гірські області Карпат і Криму.

Рациональне використання природних ресурсів та охорона природи. Використання основних видів природних ресурсів України. Райони найбільшого забруднення навколишнього середовища. Проблеми України, пов'язані з аварією на Чорнобильській АЕС. Заповідники України.

4. ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Україна на карті світу. Економіко-географічне та геополітичне положення України. Розміри території, її конфігурація і компактність. Історія формування території України. Сучасний адміністративно-територіальний поділ. Українські історичні землі.

Природні умови й природні ресурси. Економічна оцінка природних умов і ресурсів. Поняття “природно-ресурсний потенціал”, його структура. Рівень забезпеченості країни різними видами природних ресурсів. Класифікація природних ресурсів. Мінеральні ресурси, їх структура і особливості розміщення. Паливні, рудні та нерудні корисні копалини. Основні родовища та басейни мінерально-сировинних ресурсів. Земельні, водні, лісові та рекреаційні ресурси України.

Населення й трудові ресурси. Чисельність і розміщення населення. Природний і механічний рух населення. Склад населення – віковий, статевий, національний. Міське і сільське населення. Система розселення. Найбільші міста і міські агломерації.

Трудові ресурси, їх структура. Нерівномірність у забезпеченні території трудовими ресурсами. Розподіл зайнятого населення за галузями господарства. Основні напрями поліпшення використання трудових ресурсів.

Загальна характеристика господарства України. Формування господарського комплексу України, його структура. Місце в світовому господарстві. Провідні галузі й структурні завдання їх інтенсифікації.

Промисловість. Структура, спеціалізація й основні міжгалузові комплекси промисловості України. Місце і роль промисловості в господарстві України. Сучасна структура промисловості України.

Паливно-енергетичний комплекс. Структура комплексу. Вугільна промисловість. Основні вугільні басейни. Соціально-економічні проблеми вугільної промисловості. Нафтова і газова промисловість, основні райони добування нафти і газу. Проблеми забезпеченості України енергоносіями. Електроенергетика, її структура, особливості розміщення. Енергетична стратегія України. Альтернативні види енергетики. Екологічні проблеми, викликані розвитком паливно-енергетичного комплексу.

Машинобудівний комплекс. Структура комплексу. Особливості розміщення і географія основних галузей машинобудування. Найбільші вузли та центри машинобудування. Машинобудівні райони України. Проблеми та перспективи розвитку галузі.

Металургійний комплекс. Склад комплексу. Чорна металургія, її сировинна та паливна бази. Основні райони та центри розміщення. Кольорова металургія, її структура, особливості та центри розміщення основних галузей. Основні проблеми та перспективи розвитку чорної металургії.

Хімічна промисловість. Галузева структура та сировинна база. Особливості розміщення найважливіших галузей. Екологічні проблеми, пов'язані з розвитком хімічної промисловості.

Промисловість будівельних матеріалів. Галузева структура та сировинна база. Цементна промисловість та основні центри її розміщення.

Лісова, целюлозно-паперова і деревообробна промисловість. Галузева структура та сировинна база. Райони лісозаготівлі. Особливості розміщення провідних галузей.

Соціальний комплекс. Структура комплексу, значення для економіки країни. Легка промисловість. Галузева структура. Особливості та центри розміщення найважливіших галузей. Галузі сфери послуг. Рекреаційно-туристичне господарство.

Агропромисловий комплекс (АПК). Структура комплексу, значення для економіки країни. Сільське господарство. Природні та соціально-економічні передумови розвитку. Галузева структура. Рослинництво, його основні галузі і особливості розміщення. Тваринництво, його основні галузі й особливості розміщення. Приміські комплекси. Сільськогосподарські зони та їх спеціалізація. Харчова промисловість як основна переробна ланка АПК. Структура галузі, принципи орієнтації підприємств. Борошномельно-круп'яна, цукрова, олійно-жирова, спиртова, кондитерська, молочна, м'ясна галузі харчової промисловості, особливості розміщення, провідні центри.

Транспорт. Роль транспорту в господарстві країни. Основні види транспорту. Залізничний транспорт. Залізнична мережа, структура вантажоперевезень. Географія автомобільного транспорту. Найважливіші автомагістралі. Географія морського, річкового, трубопровідного та авіаційного видів транспорту. Внутрішньоміський транспорт. Найважливіші транспортні вузли, річкові та морські порти. Транспортно-економічні райони України.

Зовнішні економічні зв'язки України. Внутрішньодержавні і міждержавні економічні зв'язки, їх суть і значення. Економічні зв'язки України з державами світу. Географія зовнішньої торгівлі.

Економічні райони. Поняття про економічний район та його основні ознаки. Історичні аспекти формування мережі економічних районів України. Сучасна мережа економічних районів країни.

Донецький економічний район. Економіко-географічне положення, адміністративний поділ. Економічна оцінка природних умов, природних і трудових ресурсів. Населення, його структура і розміщення. Основні міста. Загальна характеристика економіки, місце району в господарському комплексі країни. Галузі спеціалізації промислового комплексу.

Агропромисловий комплекс, його галузева структура. Географія основних галузей рослинництва і тваринництва. Формування спеціалізованих АПК і їх розміщення. Транспортний комплекс. Економічні зв'язки району. Головні проблеми району. Найбільші міста.

Придніпровський, Північно-Східний, Столичний, Причорноморський, Центральний, Подільський, Карпатський та Північно-Західний райони (аналізуються за таким же планом, що й Донецький район).

5. ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ СВІТУ

Загальна економіко-географічна характеристика світу. Сучасна політична карта світу. Поняття політичної карти світу. Етапи формування.

Групування країн світу (за розмірами території, кількістю населення, структурою господарства).

Соціально-економічна типологія країн світу. Показники, що визначають рівень економічного розвитку країн світу. Державний лад і державний устрій країн світу. Дві основні форми правління: республіканська і монархічна. Основні форми адміністративно-територіального устрою: унітарна і федеративна.

Міжнародні відносини й політична карта світу. Сучасна політична карта частин світу.

Географія населення світу. Населення – головна продуктивна сила суспільства. Чисельність населення земної кулі і його динаміка. Відтворення (природний рух) населення. Чинники, що визначають особливості природного руху населення світу. Типи відтворення населення. Концепція демографічного переходу. Демографічна політика та механізми її реалізації у країнах із різним типом відтворення населення. .

Поняття про раси. Дослідження видатного російського вченого М.М. Міклухо-Маклая на Новій Гвінеї та їх значення. Основні та перехідні типи рас. Географія рас.

Етнічний склад населення світу. Процеси консолідації та асиміляції. Принципи класифікації етносів. Найчисленніші народи і мовні сім'ї світу.

Міграції населення. Поняття про зовнішні і внутрішні міграції. Чинники та показники міграційної рухомості населення. Класифікація міграцій. Міграційна політика. Географія найбільших міграцій світу.

Особливості розміщення населення світу та чинники, що їх визначають. Загальні риси заселеності Землі. Регіони високої та низької щільності населення.

Урбанізаційні процеси. Закономірності та просторові особливості сучасних урбанізаційних процесів. Агломерації: будова, критерії виокремлення, стадійність розвитку. Субурбанізація та її причини.

Сільське розселення. Типи сільських населених пунктів.

Географія світових природних ресурсів. Екологічні проблеми.

Географічне середовище як сфера взаємодії суспільства і природи. Світові природні ресурси. Ресурсозабезпеченість. Основні риси географії мінеральних, земельних, водних, лісових ресурсів світу.

Забруднення навколишнього середовища, екологічні проблеми людства. Шляхи розв'язання екологічних проблем, їх географічні особливості.

Світове господарство. Світове господарство, етапи його формування. Поняття про географічний поділ праці. Міжнародний поділ праці. Спеціалізація і кооперування, інтеграція країн світу. Міжнародний географічний поділ праці між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються.

Світове господарство в період науково-технічної революції. Вплив НТР на галузеву структуру і розміщення виробництва; фактори розміщення.

Географія галузей світового господарства. Географія промисловості світу. Світова паливно-енергетична система (сировинна база та її розміщення, рівні розвитку вугільної, нафтової і газової промисловості й електроенергетики в країнах світу та їх співробітництво).

Металургійна промисловість світу, основні риси її розміщення, найбільші промислові райони. Машинобудівна промисловість, особливості розміщення найважливіших галузей. Спеціалізація і кооперування країн світу в галузях машинобудування. Хімічна індустрія світу.

Географія світового сільського господарства. Галузева структура. Особливості розміщення галузей рослинництва і тваринництва, найбільші сільськогосподарські райони. Створення АПК.

Географія світового транспорту. Розміщення найважливіших видів транспорту (залізничного, автомобільного, морського, річкового). Типи транспортних систем.

Зовнішні економічні зв'язки світу, їх форми. Міжнародний туризм.

Глобальні проблеми людства (війни і миру, екологічна, сировинна, демографічна та ін.).

Регіони та країни світу. Країни Європи. Загальна характеристика регіону, його склад. Характеристика господарства країн і значення інтеграційних процесів у його формуванні. Економіко-географічна характеристика ФРН, Великої Британії, Франції, Італії, Росії.

Країни Азії. Загальний огляд, склад регіону, різноманітність типів країн. Економіко-географічна характеристика Китаю, Японії, Індії. Нові індустріальні країни Азії, особливості господарства, причини швидкого економічного розвитку. Загальна

характеристика Південно-Західної Азії.

Країни Америки. Загальна економіко-географічна характеристика США та Канади. Країни Латинської Америки. Склад території, різноманітність країн, особливості населення, структура економіки, участь у міжнародному поділі праці.

Країни Африки. Склад території, історія формування політичної карти, особливості галузевої та територіальної структури економіки.

Економіко-географічна характеристика Австралії.

V. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бойко В.М. Географія. Підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів / В.М. Бойко, С.В. Міхелі. – Харків: СИЦІЯ, 2014. – 256 с.
2. Бойко В.М. Географія материків і океанів. Підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів / В.М. Бойко, С.В. Міхелі. – Київ: Зодіак-Еко, 2007. – 288 с.
3. Пестушко В. Ю. Географія материків і океанів : Підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закладів / В. Ю. Пестушко, Г. Ш. Уварова – К. : Генеза, 2007. – С. 264 с.
4. Кобернік С.Г. Географія материків і океанів. Підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко. – Київ: Навч. книга, 2007. – 272 с.
5. Шищенко П.Г. Географія України. Підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів / П.Г. Шищенко, Н.В. Муніч. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2011. – 240 с.
6. Масляк П.О. Економічна та соціальна географія України. Підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів / П.О. Масляк. – К.: Педагогічна преса, 2005. – 288 с.
7. Пестушко В.Ю. Географія: Підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.Ю. Пестушко, Г.Ш. Уварова. – Київ: Генеза, 2009. – с. 321 с.
8. Гілецький Й. Географія: Економічна і соціальна географія України. Підручник для учнів 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – 272 с.
9. Паламарчук Л.Б. Географія: підруч. Для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Л.Б. Паламарчук, Т.Г. Гільберг, В.В. Безуглий. – К.: Генеза, 2010. – 312 с.
10. Кобернік С.Г. Географія: підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко. – Харків: Оберіг, 2010. – 304 с.
11. Дахно І.І. Країни світу: енциклопедичний довідник / І.І. Дахно, С.М. Тимофєєв. – Київ: МАПА, 2007. – 608 с.
12. Географія. Навчальний посібник для старшокласників та абітурієнтів / Я.Б. Олійник, П.Г. Шищенко, А.В. Степаненко, П.О. Масляк. – К.: Знання, 2007. – 455 с.